

BRENNBERGBÁNYA

A leghűségebb városnak, Sopronnak határában fekszik Brennbergbánya. Három kis völgyben terül el, völgyenkint egy-egy munkáskoloniával és a hozzátartozó bányaművekkel. Az üzemi épületek az igazgatóság, a bánya főaknája a középső u. n. Rahmer-árokban van. A bánya főaknája, a Borbála akna keleti hosszúsága $16^{\circ}29'29''$, északi szélessége $47^{\circ}39'10''$, a tengerszint feletti magassága 4170 m.

A telepet környező hegyeket gyönyörű fiatal erdők borítják, vegyes lomblevelűek, bükk, tölgy, nyír, szelídgesztenye, kecskefűz. Az aljnövényzetet vadszeder, málna, áfolya, edényes virágtalanok és kosborfélék alkotják. Az erdők állatállománya igen szegény, ez következménye a nagy forgalmú iparvidéknek.

Közeltani szempontból, a telepet környező hegyeknél, alulról felfelé három fontosabb réteg található.

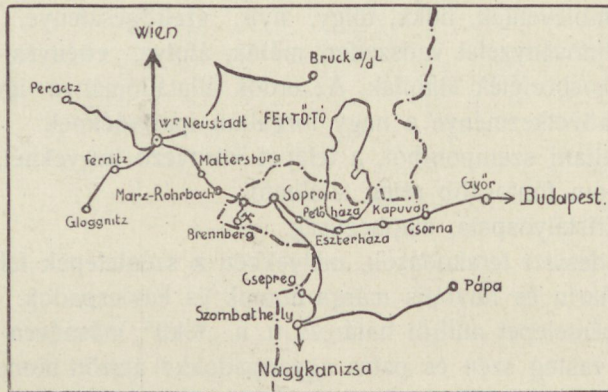
1. Kristályospala, alaphegység.
2. Édesvízi lerakódások, melyekben a széntelepek fekszenek.
3. Marin és fluviális márga-homok és kavicspadok.

A széntelepet alulról határoló u. n. „fekü“, másnéven „ricset“ 0—20 m vastag szén és palás agyagpadokkal átszőtt homokkő. Az átmenetet, a ricset és a széntelep között sötét bituminozus palás agyag alkotja. Erre telepszik a 4—10 m. vastag széntelep. Régi bányatérképek szerint a medence keleti részén 16 m. vastag szénréteget is találtak. A jelenlegi fejtésben átlag 7 m. vastag a réteg. A szénréteget fluviatilis üledék, az u. n. „fedü“ határolja felülről, melyben gyakran lehet széntelepecskéket, vagy lemosott szénszórványokat találni. A fedüt vékony réteg bituminozus agyagpala és finom homokkő alkotják. A három réteg a fekü, a széntelep és a fedü, kb. 50 m. vastagságú. Jellemző a három rétegre a Co-Co_3 teljes hiánya. A finom homokkő felfelé átmege durva homokba, majd kavicsba, mely különböző nagyságú csillámpalából és kvarcitból áll. A kavicsrétegben homokkő és márgapadok találhatóak gyakran. A bánya, Brennberg elnevezése etimológiai alapját valószínűleg az adja, hogy a szétszórt bitumenes agyag, égő pala és szénpor állandóan füstölgött.

A bányatelepet Sopronnal 10,5 km. hosszú elsőrendű műút köti össze. A festői vidéken áthaladó út, amíg kiér a telepre, 190 m.-t emelkedik. Ágfalváról a Máv. határállomásáról, a telepre 7,9 km. hosszú normális nyomtávú iparvasút vezet. A pálya Ágfalva és Brennberg között a bánya felé 150 m.-t emelkedik. A termelt szén könnyű és gyors értékesítésére a megközelítési és elszállítási körülmények kedvezők.

A szájhagyomány szerint a bányában egy Ringbacher nevű pásztor, régi krónika szerint pedig egy Steinwenger nevű ember talált először szenet. Dr. Bán Imre kutatásai alapján 1756-ban találták meg a tulajdonképeni szénrétegeket. A rendes bányászat 1759-ben indult meg. Ebben az évben mintegy 850 q termeltek.

Bányászattal kezdetben a város kísérletezett, ez azonban nem

Brennbergbánya.

volt rentabilis. 1787-ben, hogy nagyobb lendületet nyerjen, megengedik a szén szabad bányászatát. Később bérlők veszik kézbe a bányaművelést, akiket a város arra kötelezett, hogy a polgárságnak kedvezményes áron adják a szenet.

Az 1920. évi trianoni békeparancs, Brennberget Sopronnal együtt Ausztriának ítélte. 1921. szept. 1-én az osztrákok megszállták a telepet, de a Nyugat-Magyarország felkelés hírére 8 nap múlva kivonultak. Az 1921. évi velencei szerződés, illetve u. e. évi dec. 15-i népszavazás eredményeképen Brennberg Magyarország tulajdonában maradt. A határmegállapító bizottság azonban az új határ alapjául Sopron város területének határát vette, így a bányának az Esterházy birtokon levő része Ausztriához került. A

bányaművek egységének megmaradása érdekében a két ország megegyezett, így a récényi bányatelep is a magyar bányahatóság illetékességi körébe tartozik. 1928. dec. 9-én a Sopron vidéki Kőszénbánya R.-T.-t a Krikány-Zsilvölgyi Magyar Kőbánya R.-T. magába olvasztotta.

Jelenleg 3 akna van üzemben.

1. Borbála akna 276 m. mély.

2. Ilona akna 330 m. mély.

3. Hermes akna 380 m. mély.

Mélyítés alatt áll a Szent István akna, amely 600 m. mélységű. A termelt mennyiség munkanaponként átlag 38 vagon tisztított szén. 1938-ban összesen 11.323 vagon szenet termeltek.

A bányázott szenet osztályozzák és öt csoportba osztják, u. m. darabos-, kocka-, kazán-, dara és porszén. Legtöbb Calória értéke a darabos szénnek van, 5000 Cal. A porszén 4200 Cal-val az alsó fűtőértéket képviseli.

A telep lakossága részben a környező községekből telepedett át, részben Csehországból vándorolt ide 1932-ben a telep lakóinak száma 2011 lélek. Ebből 50 % német, 30 % cseh, 20 % magyar anyanyelvű. A jelenleg foglalkoztatottak száma 996 munkás és altiszt, 171 tisztviselő. Az összes eltartottak száma 2700 lélek = 560 család. Vallási megoszlás szerint a katolikusok vannak túlsúlyban 85 %-al, a protestánsok 14 %-al vannak képviselve.

Magyarország legrégebbi munkásbiztosító intézete Brennberg-bányán alakult. A legelső kimutatás 1796-ból származik, amikor az intézet vagyona 9 dukát 20 korona, a tagok létszáma 6; 1857-ben már 38.471 forint, 1914-ben pedig 662.000 aranykorona. Az első nyugdíjkifizetés 1814-ben kezdődött, amikor heti 26 koronát fizettek egy vájárnak. 1927-ben a O. T. I. átveszi a nyugdíjgázatot, azóta csak a betegsegélyzést látja el a társpénztár.

1907-ben alakult meg a tisztí és altisztí kaszinó, ahol a nehéz munka után szórakozhatnak az alkalmazottak. 1923-ban szép munkásfürdőt építtetett a vállalat. A vízellátása a telepnek meglehetősen körülményes. Ihatóvízű kútja csak egy van, ezért hordókban hordják szét az ihatóvizet, a telep minden házába. A bányából kiszivattyúzott vizet csak surolásra lehet használni, mert a bányaféreg nagymértékben van elterjedve. 1927-ben a vállalat modern iskolát építtetett.

Edelényi Béla.